

Centrum för hälsokriser

Kartläggning av utbildningar inom hälsokrisområdet

Innehåll

1. Sammanfattning.....	2
2. Bakgrund till kartläggningen.....	2
2.1. Utgångspunkter	3
2.2. Avgränsningar.....	3
2.3. Tillvägagångssätt.....	4
3. Resultatet av kartläggningen	5
3.1. Grundutbildning inom hälsokrisområdet	5
3.2. Uppdragsutbildningar inom hälsokrisområdet.....	6
3.3. Myndigheters utbildningar inom hälsokrisområdet.....	7
3.4. Regioners utbildningar inom hälsokrisområdet	8
3.5. Övriga aktörers utbildningar inom hälsokrisområdet	8
4. Slutsatser.....	9
5. Framåtblick	9
6. Om Centrum för hälsokriser	11

1. Sammanfattning

Kartläggningen av utbildningar inom hälsokrisområdet genomfördes av Centrum för hälsokriser på Karolinska Institutet under 2024 och omfattade ett flertal aktörer inom utbildningssektorn. De inkluderade är såväl lärosäten, där både ordinarie utbildningsverksamhet och uppdragsutbildning beaktades, som myndigheter, regioner och andra relevanta aktörer. För varje grupp aktörer genomfördes en genomgång av de utbildningar som erbjuds, med fokus på att identifiera och kategorisera de program och kurser som är relevanta för kompetensförsörjning inom hälsokrisområdet.

Kartläggningen visar att det redan idag finns utbildningar inom vitt skilda områden såsom katastrofmedicin, CBRNE¹ och krisberedskap. Dock är dessa relativt få i förhållande till det totala utbildningsutbudet och vikten av ämnesområdet.

Dessutom saknas en centraliserad plattform som skulle möjliggöra en överskådlig och enkel lokalisering av tillgängliga utbildningar. Detta kan skapa svårigheter för yrkesverksamma och organisationer att hitta relevant kompetensutveckling.

Det finns en tydlig potential att utöka och utveckla utbildningsutbudet genom att stärka samarbetet mellan lärosäten, myndigheter och andra aktörer. För att säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning inom hälsokrisområdet krävs en mer samordnad och strukturerad utveckling av utbildningarna. En förutsättning för detta är adekvata resurser och finansiering, samt ett ökat samarbete mellan aktörer inom utbildning och samhällssektorer. En mer djupgående analys av de befintliga utbildningarnas kvalitet och relevans är också nödvändig för att säkerställa att de möter framtida samhällsutmaningar.

2. Bakgrund till kartläggningen

Flertalet utredningar och regeringsuppdrag pekar på att det råder brist på kompetens inom hälsokrisområdet. Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap pekar på behovet av att öka omfattningen av utbildning och övning för att stärka hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera katastrofer². Totalförsvarspropositionen 2025–2030 gör gällande att det finns ett stort behov av kompetensförsörjning, bland annat inom hälso- och sjukvården, för att tillgodose totalförsvaret vid höjd beredskap och ytterst

---

¹ Kemiska (chemical), biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen

² [Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga](#)

krig³. Även Sveriges CBRNE-strategi lyfter att utbildningsbehovet är stort inom många delar av CBRNE-området⁴.

Syftet med utbildningskartläggningen är att ge en översikt av de utbildningar inom hälsokrisområdet som erbjuds vid svenska lärosäten, myndigheter, regioner och övriga aktörer. Genom denna översikt kan eventuella behov och utbildningsgap identifieras, vilket i sin tur kan främja ökad samverkan mellan utbildningsgivare och de som har behov av utbildning, såsom arbetsgivare och praktiker.

2.1. Utgångspunkter

- Hälsokriser definieras här som en skadlig störning, som orsakar allvarlig negativ påverkan på människors hälsa och som riskerar att överskrida hälsosystemets förmåga att bemästra den.
- Kartläggningen omfattar utbildningar inom lärosätens ordinarie utbildningsverksamhet på grundläggande och avancerad nivå samt uppdragsutbildningar⁵.
- Även myndigheters, regioners och övriga aktörers utbildningar inom hälsokrisområdet har kartlagts.
- Utbildningar som omfattar alla skeenden vid en hälsokris – förebyggande, förberedande, själva händelsen samt analys och efterarbete har inkluderats.
- Kartläggningen är endast en nulägesbild och innefattar följaktligen kurser och program som ges hösten 2024, med fåtal undantag kurser som planeras att ges under 2025.
- Kartläggningen ska inte ses som en kvalitetssäkring eller rekommendation av särskilda utbildningar. Varken lärandemål, läroplaner eller omfattning har granskats.

2.2. Avgränsningar

Enligt Centrum för hälsokrisers synsätt behöver en hälsokris förstås utifrån interdisciplinära perspektiv. Därigenom kan vi identifiera och sammankoppla trender, lösningar och arbetssätt som är relevanta för hälsokriser i stort, vilket medför ett bättre resursutnyttjande och bidrar till en helhetssyn på beredskap och hantering av hälsokriser. En hälsokris är inte enbart en kris inom hälso- och sjukvården, vilket vi fick erfara under covid-19-pandemin. I den här kartläggningen har därför ett brett perspektiv på hälsokriser varit en grundläggande premiss.

En oavsiktlig avgränsning kan även ha skett i och med att arbetet med kartläggningen inte har skett genom en systematisk analys av kursplaner

---

³ [Totalförsvaret 2025–2030](#)

⁴ [CBRNE-strategi – För en stärkt beredskap](#)

⁵ Uppdragsutbildningar definieras som utbildning som sker på uppdrag av en arbetsgivare och mot en avgift

eller lärandemål. Kursmoment i program som är av relevans kan därför ha missats. Givet att kartläggningen främst har genomförts genom att söka på relaterade sökord kan utbildningar av mindre relevans även ha samlats in. Huvuddelen av utbildningskartläggningen genomfördes under perioden april till september 2024.

2.3. Tillvägagångssätt

Kartläggningen har genomförts genom att söka på sökord relaterade till hälsokriser för att identifiera relevanta utbildningar och kurser i olika portaler (se vilka under respektive underrubrik nedan). Sökorden som har använts är: hälsokriser; hälsohot; sårbarheter; beredskap; respons; kris; katastrof; krig; pandemi; extremväder. De kurser och program som identifierats har sammanställts i en Excel-fil (kallad *Kartläggning av utbildningar relaterade till hälsokriser*) som medföljer den här rapporten. Där har information om kursen lagts in, så som kursgivare, länk till kursens webbsida, antal högskolepoäng (där det är aktuellt), när kursen ges, samt inom vilket ämnesområde och disciplin kursen faller inom.

2.3.1. Lärosäten

För grundläggande och avancerade utbildningar på universitet och högskolor har sökord, som tidigare nämnts, använts för att söka på webbplatserna antagning.se, uhr.se och studier.se. Även lärosätens egna hemsidor har genomsökts. Därtill har även sökmotorn Google har använts (tex. "utbildning kris").

För uppdragsutbildningar saknas en portal för alla lärosätens uppdragsutbildningar. Därför har vardera lärosätens landningssida för uppdragsutbildning inventerats för att finna utbildningar inom området.

2.3.2. Myndigheter

Vissa myndigheter tillhandahåller kurser inom området, i egen regi eller i samarbete med andra aktörer (till exempel lärosäten eller andra myndigheter). Relevanta myndigheter har identifierats (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – MSB, Totalförsvarets forskningsinstitut – FOI, Forsvarsmakten, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten) och därefter har en genomsökning av deras kursportaler gjorts.

2.3.3. Regioner

Regionernas kurser för yrkesverksamma har visat sig vara de mest utmanande att kartlägga. Sveriges 21 regioner har varierande utbildningsportaler. Initialt granskades alla regioners utbildningsportaler (där det var möjligt), men på grund av variationen kontaktades också regionernas registratorer för att begära en lista på de kurser som erbjuds.

Även där fanns variationer i svaren: vissa regioner skickade listor eller annan information om kurser; någon region menade att kurser inom området inte

erbjuds; andra menade att utbildningar inom området ges 'på begäran' och att det därför inte fanns någon fastställd kursplan eller lärandemål. Därför kan inte den här kartläggningen erbjuda en uttömmande slutsats om vilka kurser som ges inom området bland regionerna.

2.3.4. Övriga aktörer

Ett fåtal ideella organisationer och privata aktörer erbjuder utbildning inom området, men är något svårare att göra en uttömmande analys av. De har hittats genom sökningar på tidigare nämnda sökord via sökmotor (Google), samt genom exempelvis myndigheters utlysningar av uppdragsersättning för utbildning (se till exempel [MSB:s utlysning](#)).

3. Resultatet av kartläggningen

I kartläggningen kategoriseras utbildningarna utifrån ämnesområde (exempelvis samhällsvetenskap eller medicin och folkhälsovetenskap). Kategoriseringen har gjorts utifrån *Standard för svensk indelning av forskningsämnen*⁶.

3.1. Grundutbildning inom hälsokrisområdet

I kartläggningen har totalt 78 utbildningar på grund- och avancerad nivå identifierats. Av dessa är 54 kurser, och resterande är program på grund- eller masternivå. Utbildningarna riktar sig till studenter som påbörjar sin utbildning samt de som redan har en akademisk grund och söker fördjupning på avancerad nivå.

Ämnesområde	Antal	Inriktning
Medicin och hälsovetenskap	19	Utbildningar fokuserade på hälsa och sjukvård, smittskydd, katastrofmedicin och global hälsa.
Naturvetenskap	11	Utbildningar inom miljöriskhantering, resiliens, naturkatastrofer och informationssäkerhet.
Samhällsvetenskap	37	Utbildningar inom mänskliga rättigheter, kris- och konflikthantering, kriskommunikation samt samhällsplanering och ledarskap vid kriser.
Teknik	7	Utbildningar inom riskhantering, säkerhet, miljöbedömning och klimatanpassning.

⁶ Universitetskanslersämbetet. (2016). Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011 Uppdaterad augusti 2016. Webb sida: [Standard för svensk indelning av forskningsämnen](#).

Tvårvetenskapligt	4	Tvårvetenskapliga utbildningar inom riskhantering, policyanalys och krishantering
Humaniora	1	Utbildning inom terrorism, våld och religion.

Utbildningarna täcker en bredd av ämnesområden och nivåer med särskild tyngdpunkt på samhällsvetenskap och medicin. Många utbildningar har praktiska inslag och är anpassade till olika aspekter av risk- och krishantering. Representationen av naturvetenskap och teknik är mindre omfattande, men inkluderar viktiga områden som exempelvis CBRN. Tvårvetenskapliga och specialiserade utbildningar är framträdande.

Även om de identifierade utbildningarna täcker en bredd av olika perspektiv inom hälsokrisområdet är det på totalen inte många utbildningar. Under 2024 fanns det drygt 30 000 kurser och program på Sveriges lärosäten, enligt Universitets- och högskolerådet⁷. Således är de identifierade utbildningarna enbart en bråkdel av det totala utbudet i landet under året. Det kan dock finnas fler utbildningar som har missats i den här kartläggningen, eftersom arbetet, som tidigare nämnts, inte har innefattat en systematisk granskning av kursplaner och mindre delkurser inom program.

3.2. Uppdragsutbildningar inom hälsokrisområdet

Hälsokrisområdet omfattar uppdragsutbildningar inom ämnen som akutsjukvård, humanitära insatser, psykosocialt stöd och vård under extrema förhållanden, men även andra områden inom totalförsvaret som kan vara av relevans för att hantera hälsokriser. Totalt har 36 uppdragsutbildningar identifierats.

Ämnesområde	Antal	Inriktning
Samhällsvetenskap	18	Utbildningar fokuserade på krisberedskap, totalförsvaret, säkerhet, strategisk kommunikation, riskhantering och samverkan i samhället.
Medicin och hälsovetenskap	12	Utbildningar inom akutsjukvård, humanitära hälsoinsatser,

⁷ Universitets- och högskolerådet (UHR). (2023-09-15). Över 10 000 högskolekurser och program att söka våren 2024. Webbsida: [Över 10 000 högskolekurser och program att söka våren 2024](#)

Universitets- och högskolerådet (UHR). (2024-04-16). Nära 406 000 sökte till högskolan. Webbsida: [Nära 406 000 sökte till högskolan](#)

		intermediärvård, psykiatri, och medicinska kriser.
Tvåvetenskapligt	5	Utbildningar fokuserade på resiliens, ledning, räddningssystem, utbildning och globala hälso- och migrationsfrågor.
Teknik	1	Utbildning inom riskanalys och samhällsbyggnadsteknik.

Målgrupperna inom uppdragsutbildning varierar mellan brett formulerade beskrivningar och specifika, nischade grupper. De vanligaste målgrupperna är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård, krisberedskap, totalförsvaret och offentliga organisationer, med ett fokus på både strategiska och operativa roller. Det finns dock variation i hur tydliga beskrivningarna är, där vissa beskrivningar av målgrupp är ospecificerade. Samtidigt bidrar de mer detaljerade och nischade målgruppsbeskrivningarna till att främja spetskompetens.

Uppdragsutbildningarna omfattar ett spektrum av ämnen som krisberedskap, totalförsvaret, säkerhet, medicinska insatser och katastrofberedskap. Dessa utbildningar är utformade för att möta specifika behov hos yrkesverksamma och organisationer, med fokus på praktisk tillämpning och aktuella samhällsutmaningar.

Till skillnad från grundutbildning saknas tillgängliga data över hur många uppdragsutbildningar som erbjuds totalt vid svenska lärosäten. Anledningen är att det inte finns något förordningsstöd för att samla uppgifter om uppdragsutbildningar och deltagare i universitets- och högskoleregistret⁸. Detta försvårar en heltäckande översikt och uppföljning av dessa utbildningars omfattning och betydelse.

3.3. Myndigheters utbildningar inom hälsokrisområdet

I kartläggningen av myndigheters utbildningar har 98 utbildningar identifierats, varav de flesta erbjuds av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Socialstyrelsen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps utbildningar täcker krisberedskap, totalförsvaret, informationssäkerhet och räddningstjänst. De inkluderar både grundläggande och avancerade kurser inom ledning, juridik

⁸ Universitetskanslersämbetet. (2024). Lärosätenas uppdragsutbildning – Granskning av effektivitet, kvalitetssäkring och regelefterlevnad. Hämtad från: [Lärosätenas uppdragsutbildning](#)

och säkerhetsskydd samt övningsverksamhet och hotberedskap, exempelvis elektromagnetiska störningar och terrorattentat.

Socialstyrelsen finansierar även specialistkompetenskurser, vilka upphandlas bland lärosäten och bland annat täcker ämnen som katastrofmedicin, vaccinologi, epidemiologi, laboratoriemedicin, trauma, toxikologi, global hälsa och infektionsepidemiologi. Kurserna är avsedda för läkare som genomgår specialiseringstjänstgöring i Sverige.

Folkhälsomyndigheten erbjuder utbildningar inom värmeböljor, smittspårning och biorisker. Svenska institutet för europapolitiska studier – Sieps erbjuder en utbildning om EU:s hälsopolitik. Länsstyrelsen fokuserar på samverkan vid händelser med farliga ämnen (CBRNE).

3.4. Regioners utbildningar inom hälsokrisområdet

Flera regioner har lämnat information om utbildningar och kurser inom olika områden. Många regioner har hänvisat till länkar eller kurskataloger, medan vissa har tillhandahållit listor över specifika utbildningar. En del regioner har också nämnt att det kan vara utmanande att samla information på grund av olika system och ansvarsfördelningar. En del regioner lyfter fram sina intranätsportaler eller externt upphandlade kurser. Generellt framgår att utbildningsutbudet varierar mellan regionerna, och vissa saknar centraliserad dokumentation då utbildningar kan ges vid förfrågan.

Bland de listor och portaler som finns tillgängliga går att finna utbildningar inom områden inom akuta situationer, krisberedskap, smittskydd, och strålsäkerhet. Bland de specifika utbildningarna finns simuleringsträning, katastrofmedicin, särskild sjukvårdsledning, smittspårning, och vaccinationsutbildningar. Flera kurser fokuserar på hantering av infektionssjukdomar, antibiotikaanvändning och strålskydd. Vidare erbjuds kurser i traumavård, prehospital sjukvårdsledning, och CBRNE-relaterad sjukvård. Regionerna erbjuder också utbildningar i stabsmetodik, ledarskap vid kriser, och IT-säkerhet, samt interprofessionellt lärande och säkerhetsmedvetenhet.

3.5. Övriga aktörers utbildningar inom hälsokrisområdet

Bland övriga aktörer erbjuder Försvarsutbildarna kurser inom CBRN, civil beredskap, försvarsmedicin och totalförsvarsinformation. Utbildningarna sträcker sig från grundläggande nivåer till fördjupningskurser, med fokus på bland annat sanering och stabsarbete. Försvarsmedicinska kurser inkluderar sjukvårdsförstärkning och ledarskap inom sjukvårdsgrupper. Dessutom erbjuder Intressegruppen för Assistansberättigade via Arvsfondsprojektet en utbildning som framför allt fokuserar på hur kriser påverkar personer och verksamheter inom den personliga assistansen. Även Röda Korsets folkhögskola och Holma Folkhögskola har kurser inom området, med fokus på krisberedskap.

4. Slutsatser

- **Det finns idag många utbildningar inom vitt skilda hälsokrisområden**
De innefattar exempelvis katastrofmedicin, CBRNE och krisberedskap, och är avsedda för olika målgrupper, som inkluderar hälso- och sjukvårdspersonal men även andra som inte bedriver vård.
- **Utbudet är begränsat i förhållande till både det totala utbildningsutbudet och vikten av ämnesområdet**
Dessutom saknas det delvis fördjupningar i utbildningar inom ett flertal hälsokrisområden. En förklaring kan vara att ämnesområdet inte prioriterats under lång tid.
- **Det saknas en samordnad plattform för, och tillgänglig information om, utbildningar inom hälsokriser**
Detta försvårar identifieringen av utbildningar för aktörer i behov av utbildningar för att stärka beredskapen.
- **Det behövs långsiktig utveckling av utbildningar**
Utbildning och övning inom hälsokrisområdet är avgörande för att säkerställa god beredskap och insats vid hälsokriser vilket har lyfts som centralt för totalförsvaret. Det behövs en plan för vilka ytterligare utbildningar som behövs och hur de kan erbjudas på ett systematiskt sätt.

I denna rapport har en rad olika utbildningar inom området hälsokriser kartlagts. Det har varit utmanande att identifiera och kartlägga vissa utbildningar, särskilt sådana som inte är tydligt definierade eller inte finns sammanställda i portaler, som exempelvis regionernas utbildningsutbud. Detta pekar på att det kan bli svårt för både verksamheter som ser behov av att fortbilda sin personal och personer som önskar vidareutbilda sig att hitta relevanta utbildningar. När det råder otydlighet kring vilka utbildningar som finns att tillgå finns också en risk att kursgivare uppfinner hjulet flera gånger, i stället för att samverka och effektivisera utbildningsutbudet genom att vissa aktörer tar ansvar för att tillgodose utbildningsbehovet.

Det framgår att antalet utbildningar är få i relation till det totala utbudet av utbildningar i Sverige, vilket kan signalera en underutveckling av områden som är relevanta för krisberedskap och hälsokriser. Utredningar har visat att det finns ett påtagligt behov av utbildningar inom flera delar av hälsokrisområdet, exempelvis när det gäller katastrofmedicin och CBRNE-hot. Detta understryker vikten av att utveckla utbildningsutbudet.

5. Framåtblick

Det finns möjligheter att bygga vidare på potentialen i uppdragsutbildningar genom att koppla dem närmare lärosätenas

grundutbud. Eftersom uppdragsutbildningar till sin natur ska ligga nära kärnverksamheten, kan befintliga kurser och program utvecklas ytterligare för att skapa långsiktigt värde både för lärosäten och samhällsaktörer. Genom att integrera utbildningar med den befintliga akademiska strukturen kan man stärka kompetensförsörjningen och svara på framtida samhällsutmaningar på ett effektivt sätt.

Att ta fram utbildningar är dock både tidskrävande och kostsamt. Det krävs därför att de aktörer som efterfrågar vidareutbildning av sin personal har resurser att finansiera utbildning, eller att andra aktörer medfinansierar, för att stärka kompetensen inom hälsokrisområdet.

En djupare analys av behoven i samhället skulle behöva genomföras, samt att kvaliteten och omfattningen av de utbildningar som redan erbjuds granskas. Det skulle ge ett bättre underlag för att säkerställa att utbildningarna möter dagens och framtida behov och bidrar till en starkt beredskap och resiliens före, under och efter nästa hälsokris.

Det pågår redan flera initiativ för att både kartlägga och bredda utbildningsutbudet inom hälsokriser och bredare inom totalförsvaret, bland både lärosäten och andra aktörer. Dessa kan komplettera och utveckla denna kartläggning. Som exempel kan nämnas den inventering av totalförvarsaktörers behov av utbildning samt utbildningskartläggning som utförs av Campus Totalförsvär⁹.

Centrum för hälsokriser fortsätter arbetet att, som ett led i vår målsättning att stimulera och delta i framtagandet av nya utbildningar inom olika hälsokrisområden, bedriva utbildningsverksamhet genom det vi kallar för Hälsokrisakademin. I dagsläget samlar vi där kurser inom bland annat katastrofmedicinsk beredskap, anestesivård med begränsade resurser och utbildning i akutvård i händelse av exponering för farliga kemikalier. Vi håller även på att undersöka behovet av en introduktionskurs i hälsokrisarbete för all personal inom hälso- och sjukvården, och hur en sådan skulle kunna utformas.

Vi är även sammanhållande nod för Hälsokrisnätverket, som bildades i december 2023. För närvarande består nätverket av fler än 40 medlemmar på 16 svenska lärosäten. Syftet är att samarbeta och tillgängliggöra den expertis som finns på svenska lärosäten, för att stötta det omgivande samhället innan, under och efter en hälsokris. Medlemmar i Hälsokrisnätverket har bidragit till den här kartläggningen genom att dela med sig av information om de utbildningar som bedrivs på deras lärosäten, samt i de fall där de även bedriver utbildningar tillsammans med, eller på uppdrag, av andra aktörer.

---

⁹ <https://www.oru.se/samverkan/campus-totalforsvar/>

6. Om Centrum för hälsokriser

Centrum för hälsokriser mobiliserar och koordinerar interdisciplinär expertis och kunskap, för att genom forskning, utbildning och samverkan, bygga nästa generations hälsokrisexperter och förbättra förutsättningarna för att hantera framtidens hälsokriser. Vi bedriver verksamhet inom ett flertal expertområden, med fokus på både hälsohot och sårbarheter i hälsosystem.

[Läs mer om oss och vårt arbete på vår webbsida.](#)